

STATSMINISTER GRO HARLEM BRUNDTLAND

Innlegg i debatten om revidert nasjonalbudsjett

Stortinget, 19. juni 1995

Halvveis i denne stortingsperioden kan vi se tilbake på to år med framgang for norsk økonomi. Dette har langt fra kommet av seg selv. Grunnlaget er lagt gjennom et møysommelig arbeid i hele perioden fra 1986.

Det var en lang prosess å rette opp norsk økonomi og legge grunnlaget for ny vekst. Enkeltpersoner, bedrifter og kommuner satt med altfor stor gjeld etter kjøpefesten midt på 1980-tallet, og måtte i flere år bruke en stor del av inntekten på å betjene denne. En periode måtte vi leve med et rentenivå som var ubehagelig høyt.

Det er gjennomført en skattereform med bred politisk støtte, som bidrar til at det er blitt lønnsomt å spare, også for dem som har høye inntekter.

Så alvorlige som problemene i norsk økonomi var blitt, var det ikke rom for kortsiktige og lettvinde løsninger. Samtidig var det klart at alle måtte være med å bære byrdene sammen. Det var et nasjonalt ansvar å rette opp norsk økonomi, og vi måtte sørge for at ingen enkeltgrupper ble pålagt urimelig store byrder.

At jobben ville bli krevende, visste vi allerede i 1986. Den ble på ingen måte lettere da verdensøkonomien deretter gikk inn i en dyp og langvarig nedgang fra sommeren 1990.

Gradvis kom resultatene. Vi har de siste par årene hatt et rimelig rentenivå, stort sett lavere enn de fleste andre land i Vest-Europa. Som nasjon er vi i ferd med å bli gjeldfrie; kanhende er vi det allerede. Neste år ligger det an til overskudd på statsbudsjettet. Konkurranssevnen ble bedret med 10 pst. fra 1988 til 1994. Prisstigningen har i nesten seks år vært lavere enn hos våre handelspartnere, og er nå omtrent på linje. Vi har en sterk offentlig sektor, der velferdstjenestene er bygd ut på bred front og der vi har maktet å slå ring rundt folketrygden som vår felles trygdeordning.

Ledigheten er fortsatt vår aller største utfordring. Spesielt gjelder det langtidsledigheten, som må ha særlig oppmerksomhet.

Vi står nå overfor to store utfordringer i norsk økonomi:

- Det må skapes et tilstrekkelig antall arbeidsplasser til at ledigheten fortsetter å gå ned.
- Vi må sørge for å sette av en rimelig del av oljeinntektene for framtida. På den måten kan vi sikre folketrygden innover i det neste århundre, når antallet pensjonister øker og tilleggspensjonene blir større. Ved å sette av oljepenger sørger vi for at oljeinntektene også kommer dagens unge og framtidige generasjoner til gode. Men å sette av penger på fondet, vil kreve

årlige beslutninger i denne sal. Det er å håpe at vi vil unngå overbudspolitik slik vi har sett tilløp til, når Stortinget fra høsten av skal ta stilling til hvor mye vi skal sette inn i oljefondet som en reserve for framtida.

Skal vi lykkes med å gjenreise den fulle sysselsettingen, må vi holde fast ved en politikk som sikrer fortsatt lav pris- og kostnadsvekst, slik at bedriftene kan styrkes ytterligere. Egentlig er det i de aller flestes interesse, fordi det gir lave renter og gjør at inflasjonen ikke spiser opp inntektstilleggene. De siste årene har vi sett dette klart. Kjøpekraften har økt og det er lettere å betjene lån. Samtidig tør bedriftene satse på ny. Det investeres i nye arbeidsplasser. I 1994 ble det faktisk skapt flere nye arbeidsplasser i bedriftene enn i stat og kommuner til sammen.

Men selv om de aller fleste er enige om at moderasjonslinjen er til beste for landet, kan det likevel være fristende for enkeltgrupper å forsyne seg litt ekstra av samfunnskaka. Vi ser i disse dager at det blir en krevende oppgave å holde lav kostnadsvekst når bedriftene går godt og arbeidsplassene er blitt tryggere. Men det finnes ikke noe alternativ til det inntektspolitiske samarbeid. Da blir det særlig viktig at vi som politikere viser ansvar. Det ville være feilaktig å gi inntrykk av at problemene er over og at høye oljeinntekter de nærmeste årene gjør at vi kan øke de offentlige utgiftene kraftig. Det ville gi gale signaler overfor bedrifter og arbeidstakere. Hvis moderasjonslinjen blir brutt, vil særlig de bedriftene som konkurrerer med utlandet, bli svekket. Dermed ville norsk økonomis oljeavhengighet øke, og vi ville bli enda mer avhengig av framtidige oljeinntekter. Jeg har merket meg at flere mener vi bør redusere disse inntektene, men da kan vi iallfall ikke øke utgiftene på statsbudsjettet enda mer.

Det var riktig å bygge ut den offentlige sektoren kraftig i perioden med tilbakeslag i norsk næringsliv. Det har gitt oss en sterk offentlig sektor, og det har bidratt til at vi har greid å begrense ledigheten mer enn andre land. Nå er det vekst i næringslivet. Da må vi holde mer igjen i veksten i offentlig sektor. Bare på den måten kan vi sikre tilstrekkelig verdiskaping for landet når oljeinntektene etter hvert går ned. Og bare på den måten kan vi sikre at vi igjen kan føre motkonjunkturpolitikk i framtida når det blir behov for det.

Det er en viktig erfaring jeg tror vi må ta inn over oss. Vårt nærmeste naboland hadde overskudd i de offentlige finansene så sent som for fem år siden. I dag er nesten hver sjuende krone av utgiftene lånte penger som skal betales tilbake med renter, til et rentenivå som er langt høyere enn vårt. Vi må nå unngå å komme i en liknende situasjon.

En solid nasjonal økonomi er når det kommer til stykket, den eneste garantien både for folketrygden og for våre øvrige velferdsordninger.

Så til forslaget fra representantene Bondevik og Jakobsen: Det er klart at mer av det som ble sagt på fredag av en rekke talere, kunne vært

kommentert hvis det hadde vært mer tid til disposisjon. Men la meg først gjenta det jeg sa i redegjørelsen, nemlig:

"Regjeringen legger i sitt arbeid til grunn at forholdet mellom Stortinget og Regjeringen skal bygge på Grunnloven og konstitusjonell sedvane, og at forholdet mellom Regjeringen og embetsverket skal være basert på ryddig saksbehandling og god forvaltningsskikk."

Debatten fredag viste at det er bred enighet om disse prinsippene som også ligger til grunn for forslaget som er fremsatt av Kristelig Folkeparti og Senterpartiet her i dag. Jeg tenkte jeg kunne ta ett av de eksemplene som er nevnt både fredag og i dag. Det var enkelte som kommenterte uttalelser til Vårt Land fra avdelingsdirektør Thor Arne Aass i Kommunaldepartementet. Jeg forstår godt at begrepet "vår valgkampberedskap" virker unaturlig og uheldig fra en embetsmann.

Men jeg tror at når det her ble snakket om "vår valgkampberedskap", dreide det seg ikke om Arbeiderpartiets valgforberedelse, men om den generelle informasjonsberedskapen som vedkommende fagavdeling var opptatt av å fortelle at den hadde lagt opp til. Vi vet av erfaring at flyktningpolitikken kan bli tema i valgkampen, og at det kan bli behov for saklig informasjon. Da er det nødvendig at det finnes konkret, saklig og faglig kunnskap, som også står til disposisjon for statsråden og hans politiske medarbeidere i den offentlige debatten. Men jeg gjentar: Begrepet "valgkampberedskap" kan oppfattes galt av andre - jeg synes man burde brukt et annet ord på dette - men jeg ser i det notatet som er levert, at det fagavdelingen er opptatt av, er at vi f.eks. kan gjøre rede for at antall uføretrygdede er langt lavere, eller i hvert fall lavere, blant innvandrere og flyktninger enn det er blant nordmenn. Det var altså noe den fagavdelingen følte ansvar for å kunne gi informasjon om hvis den offentlige debatten tilsier at det er behov for informasjon - og selvfølgelig kan det skje i valgkampen minst like mye som i det løpende arbeid ellers.

Når det gjelder denne saken fra forvaltningspolitisk avdeling, oppfatter jeg det slik at avdelingen - og i dette tilfellet er det den politiske rådgiveren som har skrevet notatet - viser til at det i forvaltningspolitisk avdeling ligger kunnskaper om de temaene som var berørt, men det skrives direkte i notatet "faglige sider ved disse spørsmålene", men selvfølgelig vil det være politiske vurderinger som kommer utover dette. Så det ser ikke så ille ut, må jeg si, når jeg leser de notatene som embetsverket har skrevet.

Men det er klart at det er hundrevis av mennesker som ofte jobber døgnet rundt i visse perioder. Det er ikke sikkert at alle uttrykk hele tiden er like velvalgt, og særlig ikke hvis man trekker dem ut av sin sammenheng. Men det er ingen ting i det materialet jeg har sett som tyder på at det ikke har vært klart for statssekretærene hva deres rolle er, nemlig at de har politisk medarbeideransvar for sine statsråder, og at embetsmennene har produsert og forklart om det faktiske stoffet som ligger i avdelingene eller redegjort for de saker som har vært fremmet, eller som er under arbeid.

Men jeg vil gjerne bare understreke at det er et ansvar for Regjeringen at det alltid vil være et løpende arbeid for oss å se til at de prinsipp jeg har nevnt, som er lagt til grunn, følges opp i praksis i arbeidet i regjeringskontorene både av politikere og embetsmenn. Derfor må det da også skje en stadig oppdatering og opplæring i saksbehandling og konkrete prosedyrer. Det gjelder både medarbeidere i embetsverket, særlig nye, og det gjelder den politiske ledelse generelt.